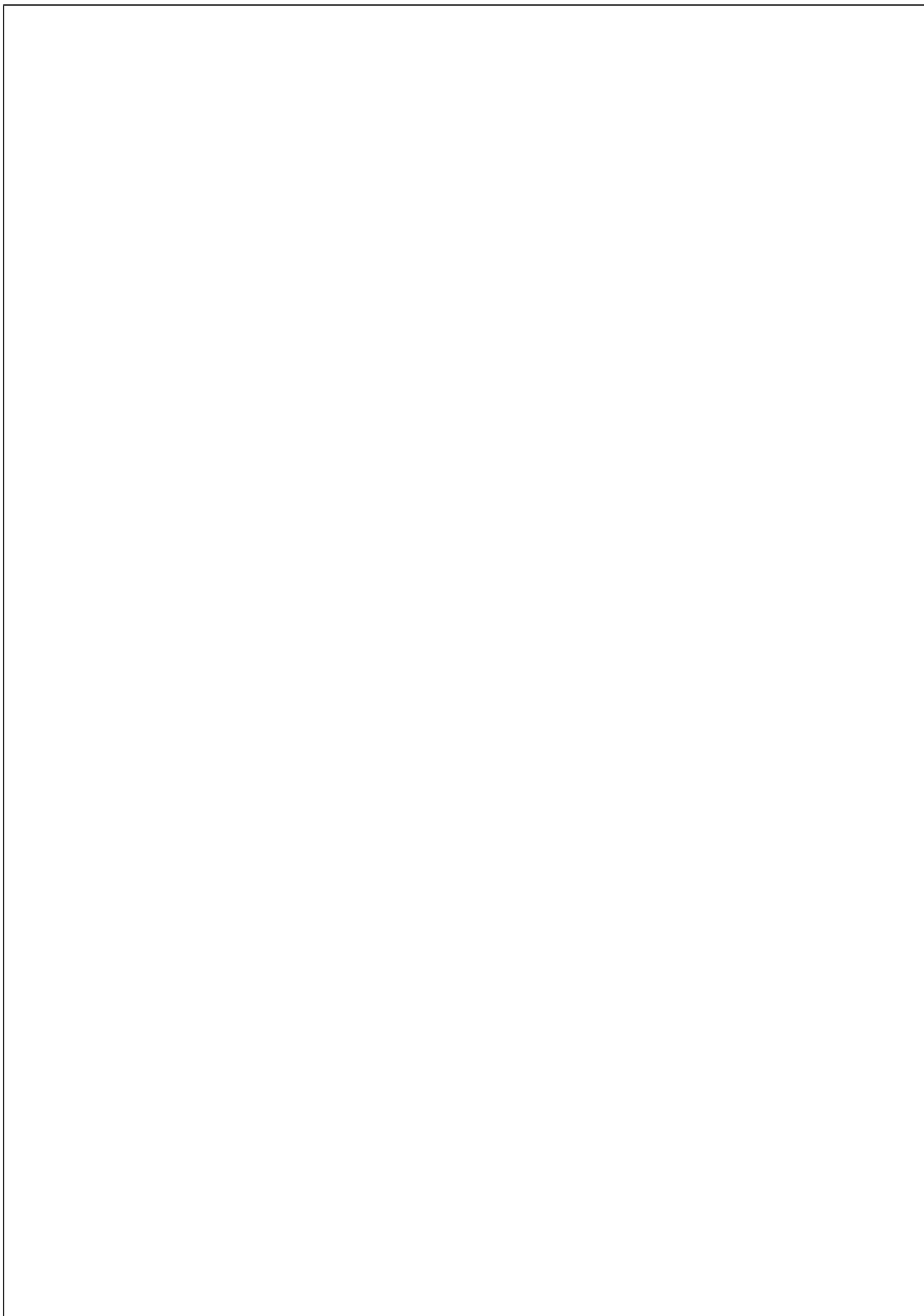

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/235442,50-rocznica-odslonienia-tablicy-poswieconej-Witosowi.html>
27.02.2026, 23:39

50. rocznica odsłonięcia tablicy poświęconej Witosowi

W Archikatedrze Warszawskiej św. Jana Chrzciciela odbyły się uroczystości z okazji 50. rocznicy odsłonięcia tablicy upamiętniającej Wincentego Witosa – jednego z najwybitniejszych mężów stanu II Rzeczypospolitej, trzykrotnego premiera RP i przywódcy ruchu ludowego. W wydarzeniu wziął udział dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN.

28.12.2025

[Wincenty Witos](#)

Centralnym punktem wydarzenia była Msza Święta, podczas której homilię wygłosił ks. prałat Bogdan Bartoń, proboszcz parafii archikatedralnej. W swoim wystąpieniu ukazał Wincentego Witosa jako człowieka głęboko zakorzenionego w wierze, tradycji i porządku moralnym, dla którego służba publiczna była wyrazem odpowiedzialności za wspólnotę narodową. Podkreślił jego wierność wartościom, odwagę w obliczu przeciwności oraz gotowość do ponoszenia konsekwencji własnych przekonań. Przypomniwał także znaczenie tablicy pamiątkowej odsłoniętej pół wieku temu – jako trwałego znaku pamięci o człowieku, który łączył miłość do Boga, Ojczyzny i drugiego człowieka.

Przypomniano również okoliczności odsłonięcia tablicy sprzed pięćdziesięciu lat. Uroczystość ta miała miejsce w 1975 roku i stanowiła jedno z pierwszych upamiętnień w przestrzeni publicznej Wincentego Witosa w realiach Polski Ludowej. Tablicę odsłonili wówczas kardynał Stefan Wyszyński, Prymas Polski, oraz arcybiskup metropolita krakowski Karol Wojtyła – późniejszy papież Jan Paweł II.

W uroczystościach rocznicowych wzięli udział: dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN dr Adam Pleskaczyński, dyrektor Archiwum IPN Marzena Kruk, wicemarszałek Sejmu RP Piotr Zgorzelski, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi Adam Nowak, dyrektor Instytutu im. Wincentego Witosa prof. Piotr Kosiak, a także Ryszard Ochwat, prezes Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach oraz potomkowie Wincentego Witosa, z prawnikiem Markiem Steindlem na czele.

Radosław Kurek: Odsłonięcie tablicy upamiętniającej Wincentego Witosa w Archikatedrze Warszawskiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie w 1975 r.

Po przejęciu przez komunistów pełni władzy oraz likwidacji Polskiego Stronnictwa Ludowego, ostatniej niezależnej partii w ówczesnym parlamencie, nad postacią przywódcy chłopów polskich rozciągnięta została szczelna zasłona milczenia. Pamięć o jego zasługach dla Polski przetrwała jednak wśród działaczy ludowych, którzy podjęli wysiłki na rzecz jego upamiętnienia.

„Wieś polska ma szczególny tytuł do wdzięczności dla Papieża Jana Pawła II, który w 1975 r. jako metropolita krakowski podczas obchodów setnej rocznicy urodzin przywódcy chłopów polskich

- Wincentego Witosa, celebrował uroczystą Mszę świętą i uczestniczył w poświęceniu przez Waszą Eminencję tablicy pamiątkowej w katedrze królewskiej w Warszawie dla uczczenia jego zasług”.

Fragment uroczystego adresu działaczy ludowych do prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego z okazji pierwszej pielgrzymki do Polski papieża Jana Pawła II, maj 1979 r.

Na marginesie historii

W rzeczywistości dyktatury komunistycznej panującej w Polsce od 1944 r. postać trzykrotnego premiera II Rzeczypospolitej oraz największego przywódcy chłopów polskich - Wincentego Witosa - przez większość czasu skazana była na całkowite zapomnienie.

Wprawdzie jeszcze jesienią 1945 r. w uroczystościach pogrzebowych Witosa brali udział najwyżsi przedstawiciele nowej władzy z przewodniczącym Krajowej Rady Narodowej, Bolesławem Bierutem, na czele, ale podobne gesty miały wyłącznie charakter koniunkturalny i były obliczone na zdobycie przez komunistów jak największego poparcia w społeczeństwie polskim. Po przejęciu przez nich pełni władzy oraz likwidacji Polskiego Stronnictwa Ludowego, ostatniej niezależnej partii w ówczesnym parlamencie, nad postacią przywódcy chłopów polskich rozciągnięta została szczelna zasłona milczenia.

Pamięć o Wincentym Witosie i jego zasługach dla Polski przetrwała jednak wśród byłych działaczy PSL, którzy w nowej rzeczywistości znaleźli się na marginesie życia politycznego w kraju.

W warunkach gomulkowski odwilży coraz liczniej i coraz odważniej zaczęli oni gromadzić się w swoich kręgach towarzyskich, by przynajmniej na płaszczyźnie prywatnej móc kultywować tradycję niezależnego ruchu ludowego oraz pamięć o jego największym przywódcy.

W środowisku krakowskim organizowali się oni głównie wokół mec. Stanisława Mierzwę, który przez wiele lat był jednym z najbliższych współpracowników Witosa. W Warszawie prym wśród niezależnych ludowców wiodł natomiast były komendant główny Batalionów Chłopskich - płk Franciszek Kamiński. Pomimo bardzo ograniczonych możliwości działania, środowiska te znajdowały się pod stałą obserwacją organów bezpieczeństwa państwa, ponieważ w ich optyce stanowiły istotne zagrożenie dla podstaw władzy komunistycznej w Polsce.

Plany i zamierzenia dotyczące różnych form upamiętnienia Wincentego Witosa w przestrzeni publicznej powstawały wśród niezależnych ludowców jeszcze w latach sześćdziesiątych, jednak podjęcie realnych działań w tym zakresie stało się możliwe dopiero na fali liberalizacji władzy w Polsce, do której doszło po tragicznych wydarzeniach z grudnia 1970.

Już rok później, z inicjatywy środowiska krakowskiego, powstało Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach, natomiast w 1973 r. zarejestrowano Towarzystwo Przyjaciół tegoż Muzeum. Obie te instytucje działały przede wszystkim w duchu zachowania pamięci o trzykrotnym premierze Rzeczypospolitej, ale szybko stały się one również centrum niezależnej myśli ludowej, a swoimi działaniami promieniowały na całą Polskę. W kontekście przypadającej w 1974 r. setnej rocznicy urodzin Wincentego Witosa, dawało to realną nadzieję na możliwość podjęcia kolejnych kroków na drodze do przypomnienia Polakom tej niezwykle ważnej i zasłużonej postaci historycznej. Jednym z pomysłów na tym polu stało się wmurowanie tablicy upamiętniającej przywódcę chłopów polskich w bazylice archikatedralnej pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

[Czytaj artykuł Radosława Kurka *Odśłonięcie tablicy upamiętniającej Wincentego Witosa w Archikatedrze Warszawskiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie w 1975 r.* na stronie przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Warszawa

Centrala

Wincenty Witos

Obchody